

RAPORT

listopad 2024

mBank.pl

porwaniprzezekonomie.pl

Pogadajmy o kasie

czyli finanse oczami nastolatków

Co znajdziecie w raporcie?

05 Główne wnioski z badania

06 Postawy wobec pieniędzy

11 Rozmowy o pieniądzach w polskich domach

16 Finansowe mity

24 Segmentacja polskich nastolatków

32 Podsumowanie

36 Metodologia badania

Po co to zrobiliśmy?

W dzisiejszym, dynamicznie zmieniającym się świecie, umiejętność zarządzania finansami osobistymi jest kluczowa dla osiągnięcia stabilności i sukcesu życiowego. Wiedza finansowa zdobywana od najmłodszych lat pozwala na lepsze rozumienie mechanizmów rynkowych i świadome podejmowanie decyzji finansowych. To wiedza, która pozwoli uniknąć choćby pułapek zadłużenia w dorosłym życiu.

Jako bank, mamy nie tylko obowiązek, ale i przywilej wspierania edukacji finansowej wśród dzieci i młodzieży.

Inwestując w ich przyszłość, budujemy fundamenty zdrowej i świadomej ekonomicznie społeczności. Wierzę, że w dłuższej perspektywie przyniesie to korzyści całemu społeczeństwu.

Nasze działania w zakresie edukacji finansowej są wyrazem odpowiedzialności społecznej oraz dążenia do tworzenia lepszego jutra dla kolejnych pokoleń.

Jakub Zielonka

Dyrektor Departamentu Klienta
Indywidualnego, mBank

Jak to zrobiliśmy?

Badanie jakościowe: Wywiady rodzinne
- z nastolatkami i ich rodzicami oraz
Dealowanie z ziomeczkami czyli
grupy focusowe z nastolatkami

**Krok
1**

Badanie ilościowe:
test wiedzy o finansach

**Krok
2**

Badanie ilościowe: Postawy dzieci
i rodziców wobec finansów

**Krok
3**

Główne wnioski z badania

- ✔ **Zdecydowana większość rodziców i nastolatków uważa, że wiedza ekonomiczna jest ważna.** Blisko połowa z rodziców nie potrafi ocenić swojej własnej wiedzy w zakresie finansów, a blisko **40%** jest przekonanych, że ma ją na dobrym poziomie.
- ✔ **Podstawowym źródłem wiedzy finansowej jest internet.** Dla nastolatków największymi autorytetami w sprawie finansów są mama i tata (w grupie starszych nastolatków mama zdecydowanie wysuwa się na pierwsze miejsce).
- ✔ **Co czwarty nastolatek uważa, że ma wystarczającą wiedzę ekonomiczną, aby móc wesprzeć swoich rodziców.** W przypadku rodziców **58%** deklaruje, że ma wiedzę, którą może wesprzeć nastolatek.
- ✔ **Większość rodziców deklaruje, że umie zarządzać swoim budżetem** (rzadziej deklarują tak nastolatki). **Podstawowym problemem prowadzącym do konfliktów w domu jest brak pieniędzy,** nieumiejętność dogadania się w zakresie wydatków lub brak szacunku do pieniędzy.
- ✔ **Nastolatki nieco częściej niż ich rodzice uważają, że pieniądze dają szczęście w życiu.** Wydawanie pieniędzy daje im przyjemność i byłiby skłonni do ryzyka w inwestycjach, gdyby mieli szansę na wyższy zysk.

”

CO CZWARTY NASTOLATEK UWAŻA, ŻE MA WYSTARCZAJĄCĄ WIEDZĘ EKONOMICZNĄ, ABY MÓC WESPRZEĆ SWOICH RODZICÓW

1. Postawy wobec pieniędzy

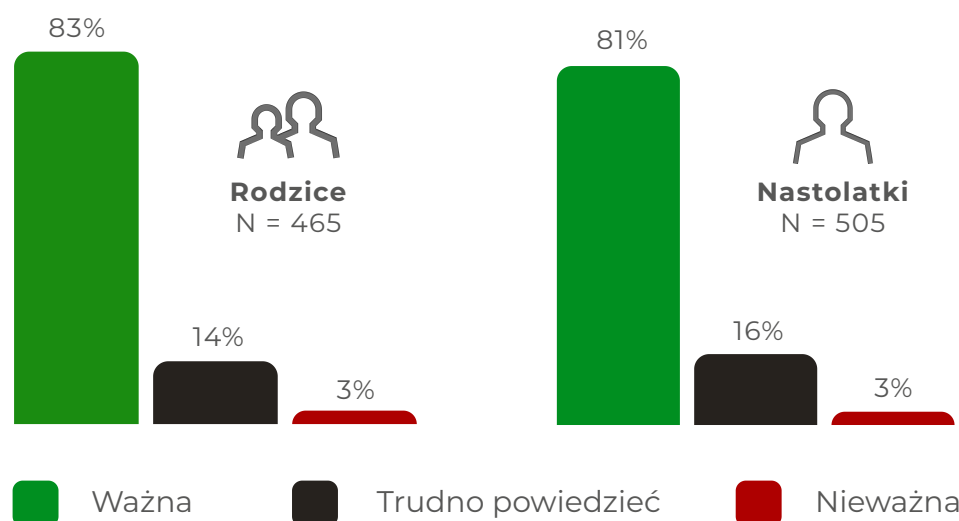
Z naszych danych wynika, że **67%** rodziców edukuje swoje dziecko w zakresie wiedzy finansowej.

Najczęściej rodzice uczą swoje dziecko poprzez naukę oszczędzania (**68%**), rozmawiają o tym na co warto/nie warto wydawać (**60%**), dają kieszonkowe do samodzielnego zarządzania (**51%**) oraz uczą budżetu domowego (**36%**).

Zdaniem większości rodziców za edukację finansową dziecka powinni być odpowiedzialni przede wszystkim sami rodzice (**74%**). Na drugim miejscu wymieniana jest szkoła (**69%**).

Na ile Twoim zdaniem wiedza w zakresie finansów jest ważna w codziennym życiu?

Edukacja finansowa ma ogromne znaczenie, ponieważ kształtuje fundamenty umiejętności zarządzania pieniędzmi już od najmłodszych lat. Kiedy rodzice uczą dzieci o oszczędzaniu, budżetowaniu i podejmowaniu przemyślanych decyzji finansowych, pomagają im rozwijać zdrowe nawyki finansowe. Taka wiedza nie tylko wspiera samodzielność finansową, ale także przyczynia się do mniejszego stresu związanego z pieniędzmi w dorosłym życiu.

Ewelina Ferdzyn-Walak

Starsza specjalistka ds. marketingu,
Porwani Przez Ekonomię,
mBank

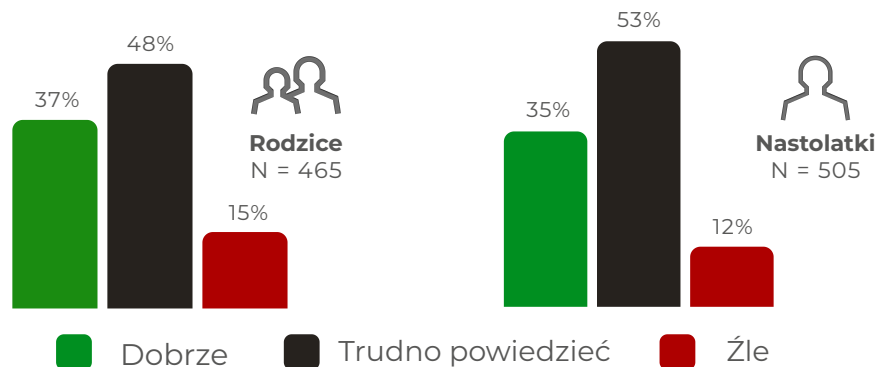

Ocena własnej wiedzy w zakresie finansów

Jak oceniasz swoją wiedzę finansową?

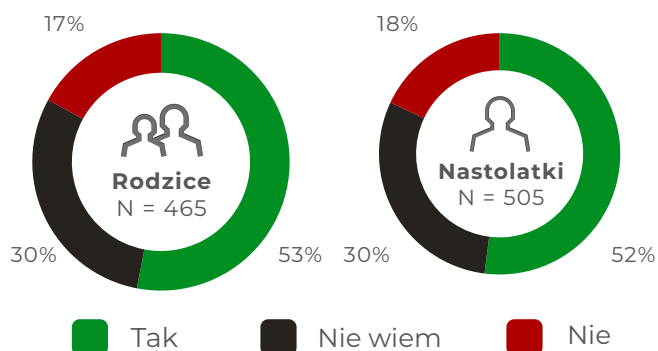
Warto zwrócić uwagę, że zarówno rodzice, jak i nastolatki źle oceniają lub nie potrafią ocenić poziomu swojej wiedzy finansowej.

Ponad 50% rodziców i nastolatków chciałoby poszerzyć swoją wiedzę finansową

Czy interesuje cię poszerzenie wiedzy finansowej?

Rodzice najczęściej poszerzają swoją wiedzę poprzez oglądanie fachowych programów w telewizji lub internecie (**44%**), a na drugim miejscu wskazują czytanie fachowej literatury (**36%**). Nastolatki z kolei oprócz telewizji i internetu (**46%**) czerpią wiedzę z zajęć w szkole (**30%**) i słuchania podcastów (**34%**).

Wiele osób dorosłych, rodziców dzisiejszych nastolatków, miało niewielki kontakt z edukacją ekonomiczną lub nie miało go wcale. Nie dziwi więc, że spora część z nich odczuwa potrzebę poszerzenia swojej wiedzy finansowej. Przyczyną może być też fakt, że chcą nadążyć za swoimi dziećmi. Szybko zmieniający się świat powoduje, że także nastoletnia młodzież chce poszerzyć swoją wiedzę finansową. Już niebawem wejdą w dorosłość i ta wiedza będzie dla nich niezbędną.

”

Mateusz Zajac
Regionalny Dyrektor Programów
Edukacji Ekonomicznej
Koordynator Projektów Edukacyjnych

Ocena poziomu edukacji finansowej w szkołach

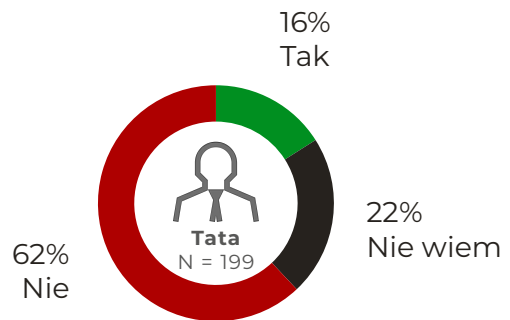
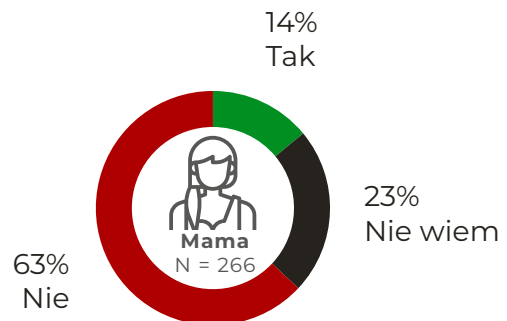
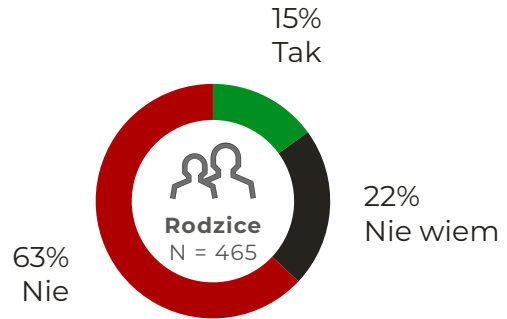
Czy Twoim zdaniem poziom edukacji finansowej w szkołach jest na wystarczającym poziomie?

„Wszystko warto mieć poukładane,
a jak się nie umie, to szukać pomocy.
Robienie wszystkiego bez wiedzy
nie przekuwa się na dobrą przyszłość.”

Ignacy, 15 lat

Edukacja finansowa w szkołach to obszar, który z pewnością zasługuje na uwagę. Choć wiele placówek chce wprowadzić podstawowe zagadnienia, często brakuje wystarczających zasobów i programów, które mogłyby naprawdę przygotować uczniów do zarządzania swoimi finansami w dorosłym życiu. Warto rozważyć, jak możemy wspierać nauczycieli i rozwój tej dziedziny, tak by uczniowie zdobyli niezbędne umiejętności i pewność siebie w podejmowaniu decyzji finansowych.

Czy Polki i Polacy zdali test wiedzy o finansach?

Test wiedzy, to brzmi poważnie. Nie chcieliśmy bazować tylko na deklaracjach, więc **sprawdziliśmy** wiedzę o finansach na szerokiej grupie Polek i Polaków.

Zadaliśmy rodzicom i nastolatkom 16 pytań. Spytaliśmy o podstawowe zagadnienia z ekonomii. Poruszyliśmy też tematy, o których słyszymy w mediach: inflacja, NBP czy umowa zlecenia.

Rodzice

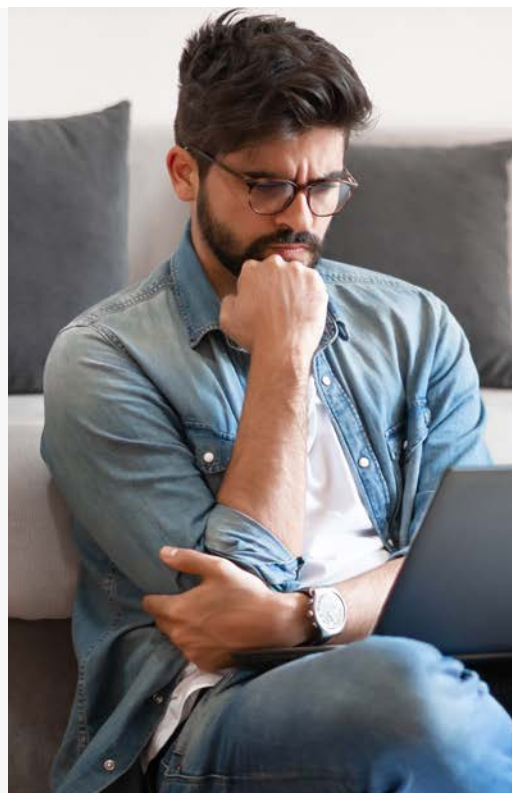
Nastolatki

13-16 lat

17-18 lat

Liczba **prawidłowo** zaznaczonych odpowiedzi

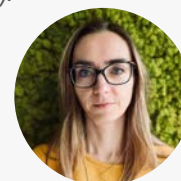
12 i więcej	52%	55%	52%	61%
13 i więcej	35%	39%	36%	45%
14 i więcej	21%	22%	19%	28%
15 i więcej	8%	10%	8%	16%
16	2%	3%	2%	5%
N=	465	505	340	165

Nasz test wiedzy o finansach na „szkolną czwórkę”, czyli na min. 80%, zdał co trzeci uczestnik. Najlepiej poradziły sobie nastolatki w wieku 17-18 lat – w tej grupie „czwórkę” z testu dostałaby niemal połowa. Czy to dużo czy mało? Oczywiście wszyscy chcielibyśmy, aby ten wynik był wyższy i aby wiedza o finansach była powszechniejsza. Warto jednak zauważyć, że grupa 17-18 latków z testem wiedzy o finansach poradziła sobie lepiej, niż ich ciut starsi koledzy z egzaminem maturalnym z matematyki, do którego przystępowali w maju 2024 roku (poziom podstawowy matury z matematyki na min. 80% napisało 29% abiturientów).

Karolina Kozłowska

Menedżerka Wydziału Badań i Analiz,
mBank

Czy Polki i Polacy zdali test wiedzy o finansach?

Badani **najlepiej** poradzieli sobie z pytaniami dotyczącymi **znaczenia skrótów** np. GPW, KNF oraz RRSO. W tych pytaniach jesteśmy prymusami.

Wiemy czym jest inflacja i kogo chroni UOKiK. Mamy też wiedzę w kwestii form zatrudnienia i praw pracownika.

Najwięcej **trudności** sprawiło pytanie, które dotyczyło **budżetu państwa**.

Nastolatki lepiej od rodziców poradziły sobie ze wskazaniem, co jest odliczane przez pracodawcę z pensji brutto. Natomiast rodzice lepiej poradzi sobie z definicją podaży i popytu.

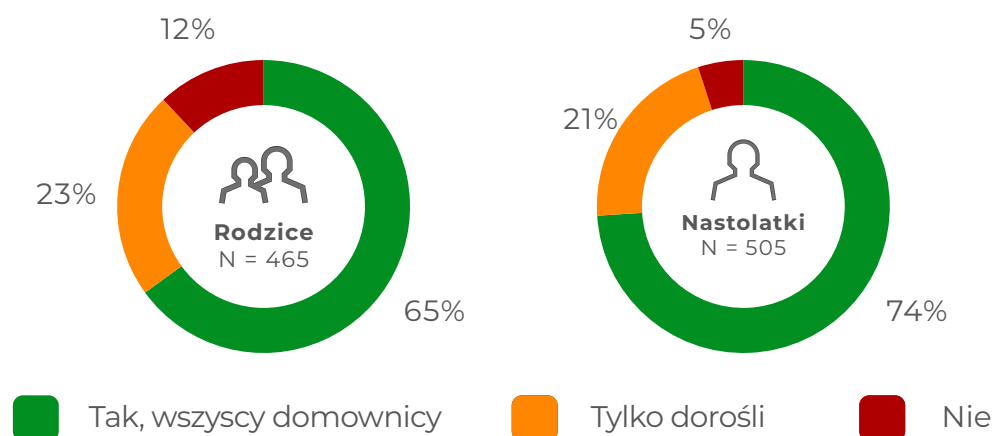
2. Rozmowy o finansach w polskich domach

74% nastolatków deklaruje, że w ich domach wszyscy domownicy rozmawiają o finansach, co stanowi znaczącą różnicę w porównaniu z dorosłymi (**65%**). Ponadto u nastolatków, niezależnie od wieku, myśli o pieniądzu częściej wywołują radość i ekscytację, natomiast znacznie rzadziej towarzyszą im strach i smutek.

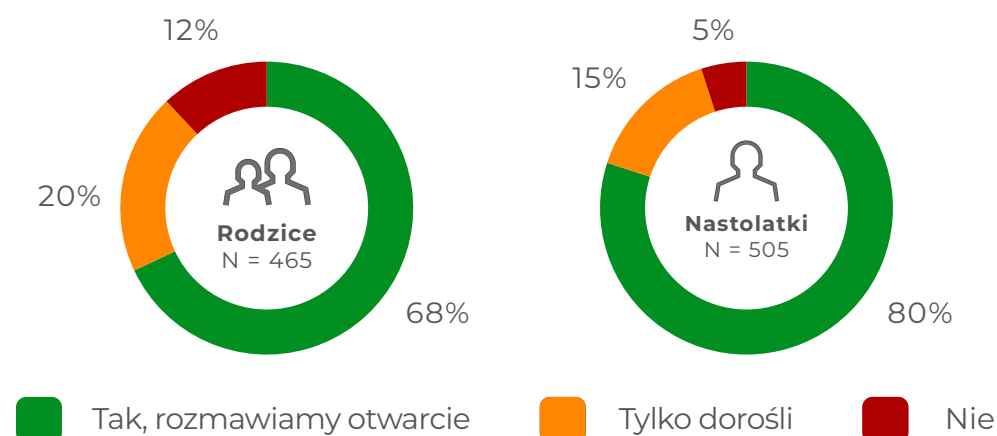
W większości domów zarówno nastolatki jak i rodzice deklarują, że rozmawiają o finansach. Nie są to jednak rozmowy na wszystkie tematy.

Czy w Twoim domu rozmawia się o pieniądzu?

Czy czujesz, że możesz otwarcie rozmawiać o finansach z bliskimi?

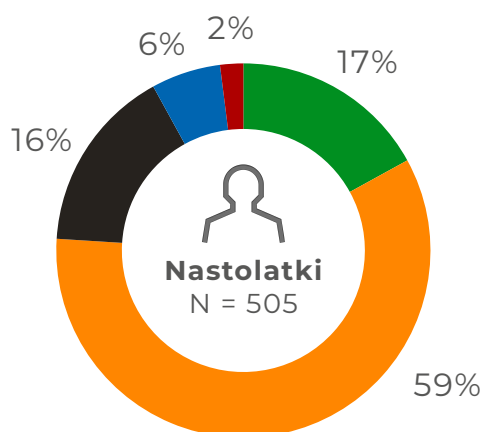
Czy nastolatki mają swobodę w zarządzaniu swoimi finansami?

Napawa optymizmem, że **76%** nastolatków ma poczucie sprawiedliwego traktowania ich przez rodziców pod kątem finansów.

Czy uważasz, że rodzice traktują Cię sprawiedliwie pod kątem finansów?

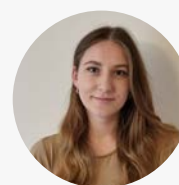
- Zdecydowanie tak
- Raczej tak
- Nie wiem/trudno powiedzieć
- Raczej nie
- Zdecydowanie nie

Zdecydowana większość nastolatków mówi o tym, że w ich domu można otwarcie rozmawiać z bliskimi o pieniądzu. Takie środowisko sprzyja bardziej świadomemu podejmowaniu decyzji finansowych a także edukacji, co może pozytywnie wpłynąć na ich przyszłość. Uwagę zwraca również to, że nastolatki w większości czują, że rodzice traktują ich sprawiedliwie pod kątem finansów.

Weronika Basa
Młodsza specjalistka ds. inicjatyw klientowskich,
Porwani Przez Ekonomię,
mBank

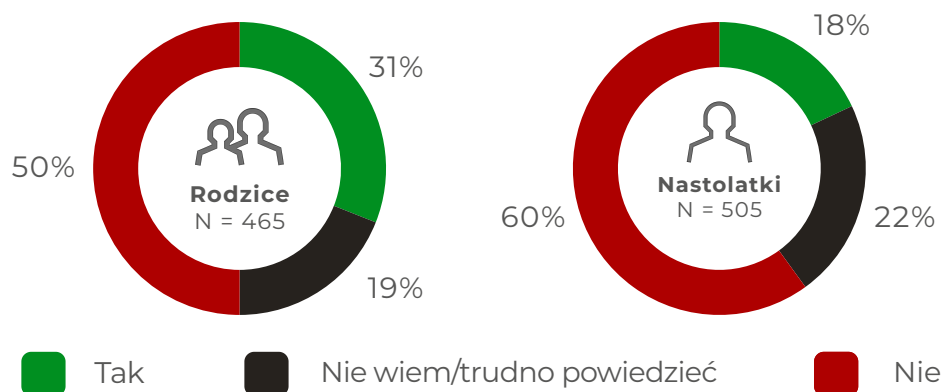

Konflikty na tle finansowym występują w co trzecim domu w Polsce

Połowa respondentów twierdzi, że w ich domach nie występują konflikty dotyczące pieniędzy i spraw finansowych. Niemniej jednak, co trzeci rodzic przyznaje, że takie problemy pojawiają się w ich domach. Co ciekawe, bardziej optymistycznie podchodzą do tego nastolatki. Według nich tylko w nielicznych domach (18%) występują konflikty, które dotyczą finansów.

Czy pieniądze i sprawy finansowe powodują u Ciebie w domu konflikty?

W każdej rodzinie są konflikty, zwłaszcza jeśli jej członkami są nastolatki. Młodzi ludzie potrzebują wsparcia, zrozumienia i akceptacji ze strony rodziców. Chcą, żeby dorośli dali im możliwość podejmowania decyzji i uczenia się na błędach. To dla rodziców bywa trudne. Rodzice inaczej myślą o świecie, bo mają już wypracowane schematy, których bronią. Młodzi próbują nowości, odkrywają świat. W ich ocenie rodzice traktują ich jak dzieci, a stawiają oczekiwania jak dla dorosłych.

Emilia Kot
Psycholożka,
Ekspertka ds. zarządzania jakością obsługi,
mBank

Kiedy najczęściej występują konflikty na tle finansowym?

Gdy brakuje pieniędzy i kiedy nie możemy dojść do porozumienia w kwestii wydatków.

W jakich momentach u Ciebie najczęściej występują konflikty na tle finansowym?

Skąd się w Polsce wzięło tabu finansowe? Mówienie o tym, ile się zarabia, traktowane było jako pozbawione klasy. Tymczasem współczesne nastolatki dorastają w świecie, w którym mówi się dużo o kryzysach. W takich momentach podstawą jest odbudowa poczucia bezpieczeństwa – wówczas mówienie o pieniądzach, o tym, czy rodzina ma zapewnione bezpieczeństwo finansowe sprawia, że przestaje być to temat tabu. Dzieci powinny wiedzieć w jakiej kondycji finansowej jest rodzina, aby zwyczajnie budować w nich poczucie odpowiedzialności i samodzielność.

Dorota Peretiatkovicz
socjolożki.pl

” Cytaty nastolatków

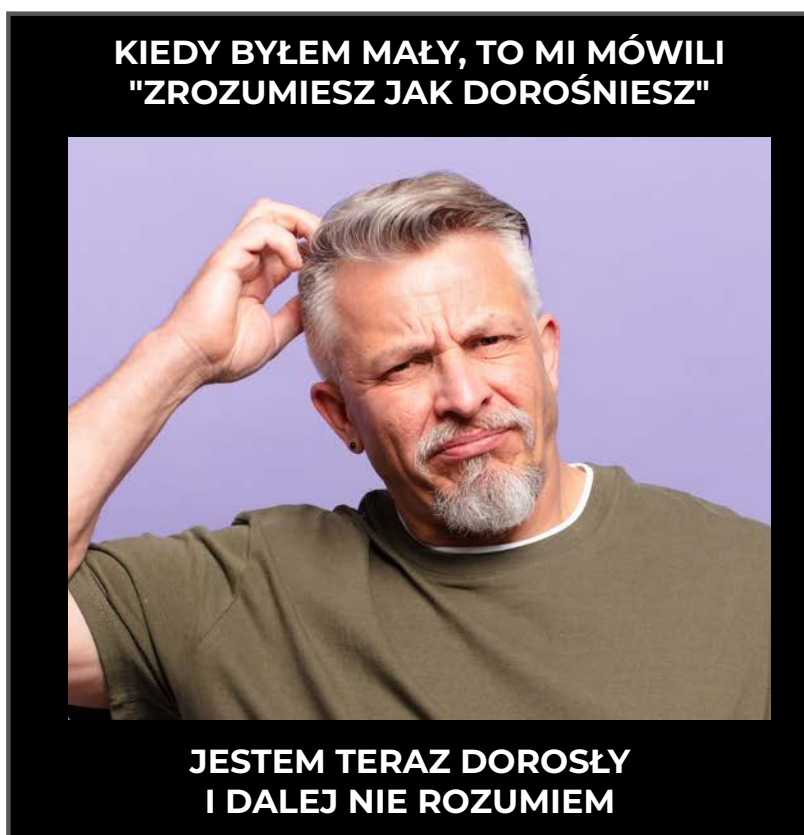
„Pieniądze są kluczem do wielu rzeczy w życiu, głównie do szczęścia. Nie są najważniejsze, bo są rzeczy ważniejsze, jak zdrowie czy rodzina. A tak naprawdę pieniądze to klucz do zdrowia i do kontaktów z rodziną.”

Krystian, 14 lat

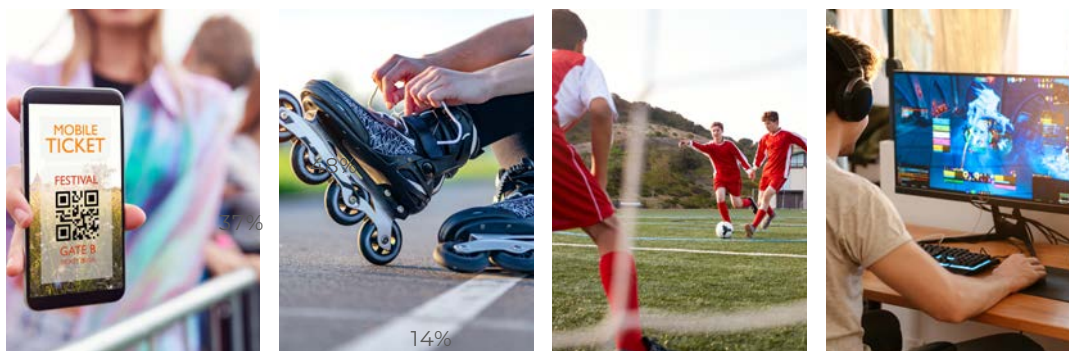
„Kiedy dostaje się 100 zł w papierku, to ciężko wydać, ale po rozmieleniu – 10 zł schodzi ot tak.”

Igor, 14 lat

3. Finansowe mity

MIT 1 „Nastolatki wydają pieniądze na głupoty”

CZY WIESZ, ŻE...

FAKT

1

...dzieci na swoje pasje są gotowe wydać każde pieniądze?

FAKT

2

...jedzenie na mieście to dla nich też ważna sytuacja towarzyska, przestrzeń autonomii i wolności?

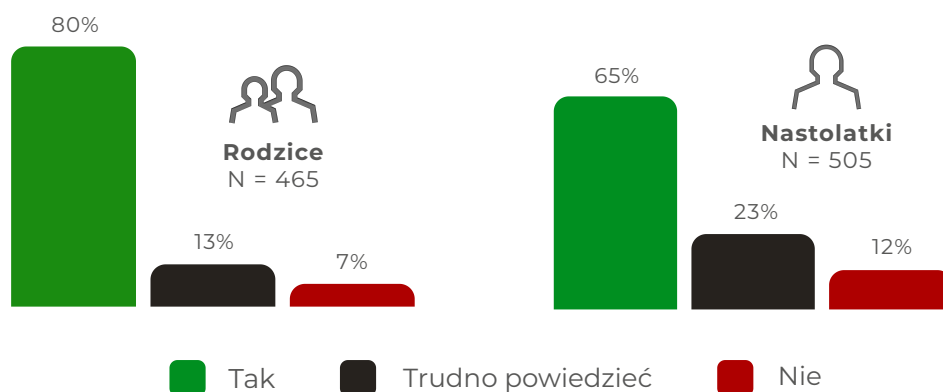
FAKT

3

...gdy chwalisz oszczędność dziecka, chwalisz też swoje ogarnianie w tym temacie? Pozwól mu jednak być też czasem nieracjonalnym.

Czy potrafisz zarządzać swoim budżetem?

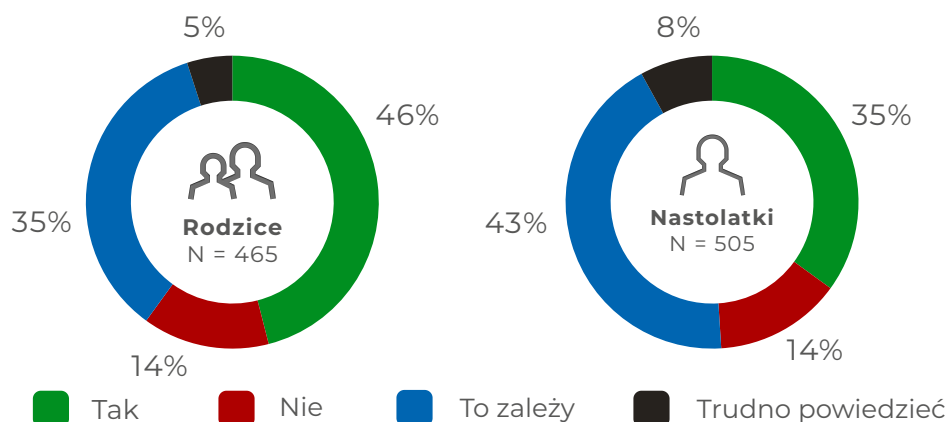

65% nastolatków deklaruje, że potrafi zarządzać własnym budżetem. Poziom deklaracji jest niższy niż w przypadku dorosłych (**80%**). A jak to robią? Nastolatki znacznie częściej zarządzają swoim budżetem za pomocą aplikacji mobilnej banku czy serwisu bankowości internetowej (**40%**). Dodatkowo, nastolatki, niezależnie od wieku, częściej korzystają ze skarbonki (**35%**) lub powierzają swoje pieniądze dorosłym (**12%**). Z kolei rodzice znacznie częściej stosują system kopertowy, czyli rozdzielają pieniądze w kopertach przeznaczonych na różne wydatki (**13%**). Najchętniej ustalają limity na konkretne cele (**39%**) i korzystają z aplikacji czy serwisu bankowości internetowej (**34%**).

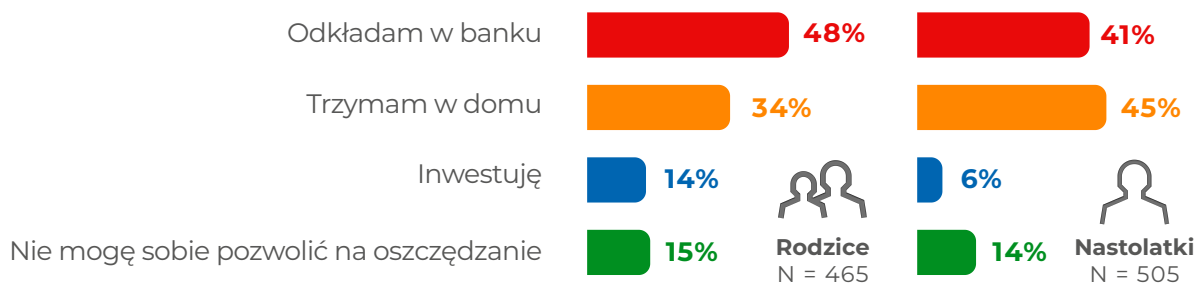
Pełnoletność tuż za rogiem, a oszczędzanie same sobie

Czy uważasz, że umiesz oszczędzać?

Co robisz ze swoimi oszczędnościami?

Nastolatki rzadziej niż rodzice deklarują umiejętność oszczędzania, przy czym tylko co trzeci nastolatek w wieku 13-18 lat przyznaje, że potrafi oszczędzać. Średnie oszczędności rodziców wynoszą około tysiąca złotych, podczas gdy nastolatki w wieku 13-16 lat odkładają miesięcznie około 150 zł, a starsze około 200 zł.

„Ja jestem typem człowieka, który oszczędza i uważam, że lepiej coś mieć, niż nie mieć. Posiadanie pieniędzy na czarną godzinę daje swobodę. Nie mam, póki co, wygórowanych potrzeb, ale wiem, że są takie czasy, że zawsze lepiej mieć kasę. Może kiedyś będę chciała zapłacić sobie za coś, czego moi rodzice nie będą chcieli mi opłacić, jakieś zajęcia, jakąś podróż.”

Maja, 15 lat

17

MIT 2 „Nastolatki nie rozumieją, że pieniądze biorą się z ciężkiej pracy”

Często można spotkać się ze stwierdzeniem, że zetki nie wiedzą, co to znaczy ciężka praca i nie znają wartości pieniądza. Tymczasem aż **39%** pracowało już zarobkowo, a nawet **1/3** zaczęło przed ukończeniem 16 lat! Najczęściej była to pomoc w pracach domowych (**34%**), zwykła praca z pensją, np. w kawiarni lub sklepie (**34%**) czy pomoc sąsiedzka (**28%**). Jesteśmy pod wrażeniem!

FAKT: Często powtarzasz dziecku, że ciężko pracujesz

1

...ale czy ono zna wartość Twojej pracy?

2

...ale czy ono wie na co wydajesz ciężko zarobione pieniądze?

3

...ale czy jednocześnie nagradzasz je finansowo za domowe obowiązki?

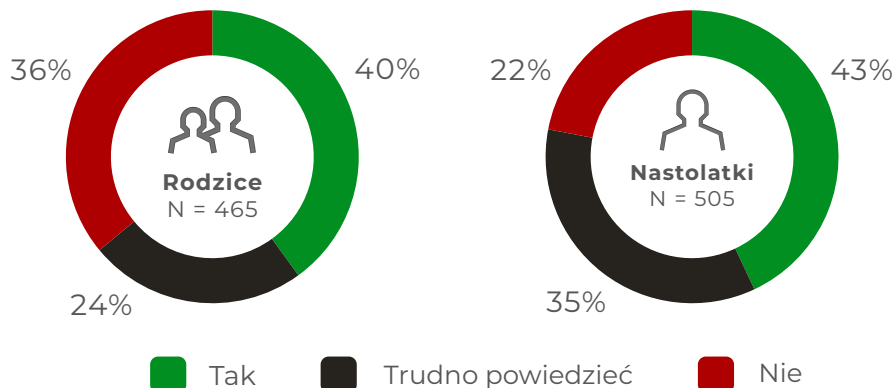
Zetki to dzieci pokolenia X, a to skupione było przede wszystkim na pracy i na zdobywaniu kolejnych szczebli rozwoju zawodowego. Dla pokolenia X ważne było, aby ich dzieciom niczego nie zabrakło. I nie ma w tym nic złego, ale doprowadziło do tego, że rodzice czują się wciąż niedocenieni za to co robią dla swojego potomstwa. A to mówi, że nie chce pracować tak ciężko jak rodzice, bo wiedzą czym to się może skończyć. Czerpanie z życia tego co ono daje nie jest wyrazem tego, że młodzi są roszczeniowi – oni po prostu rozsądnie podchodzą do swoich zasobów.

Katarzyna Krzywicka-Zdunek
socjolożki.pl

Finansowy luz – w większości domów w Polsce nie ma zasad dotyczących finansów

Czy w waszym domu panują konkretne zasady dotyczące finansów?

40% rodziców twierdzi, że w ich domu obowiązują zasady dotyczące finansów. Nastolatki, niezależnie od wieku, znacznie częściej przekonane są, że w ich domach istnieją zasady finansowe, ale z drugiej strony częściej nie są pewni czy takie zasady rzeczywiście funkcjonują w ich rodzinach.

Mama jest najlepszym influencerem finansowym

Kto jest dla Ciebie autorytetem jeżeli chodzi o wiedzę finansową?

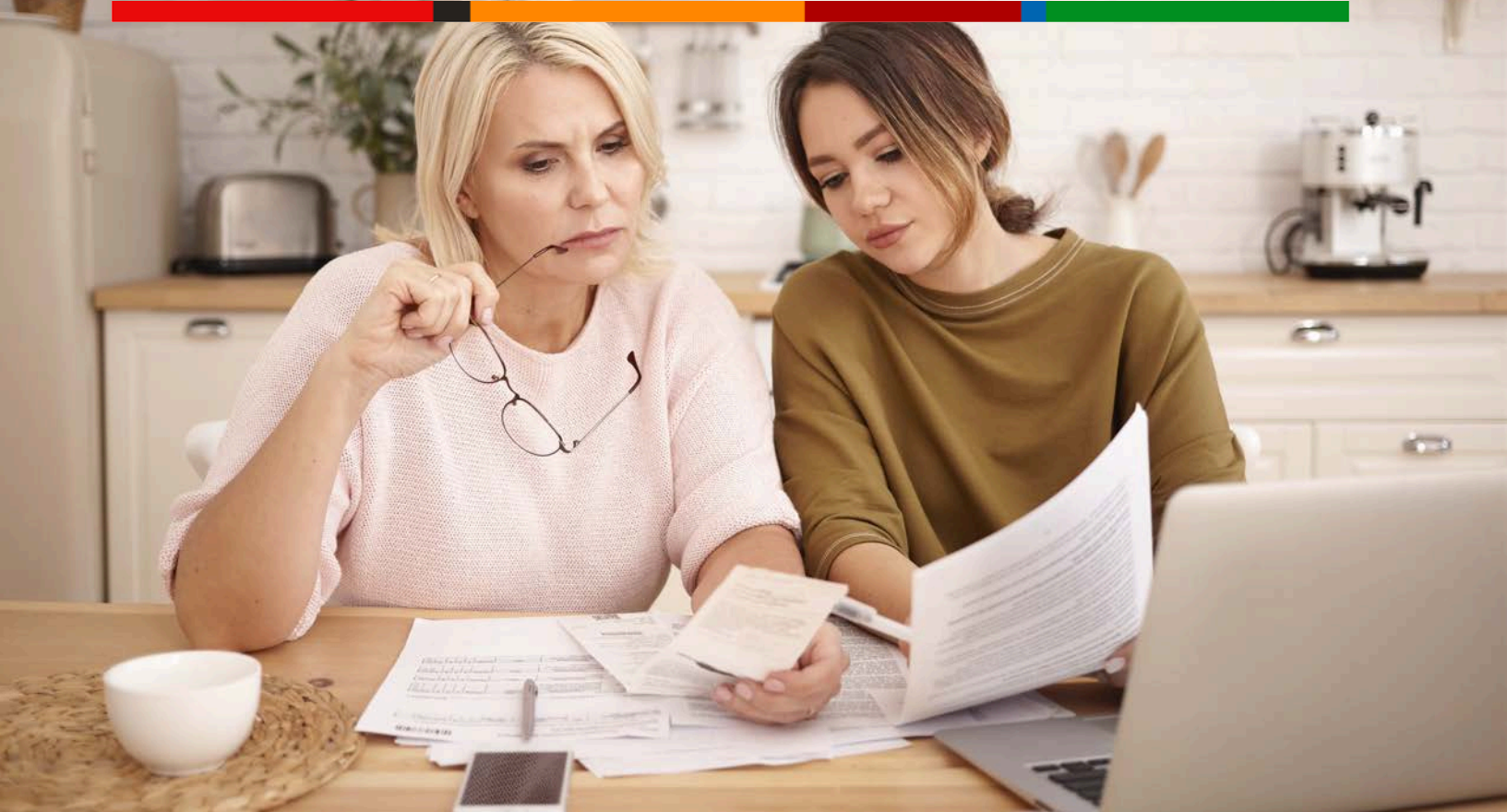

Nastolatki
N = 505
Dane w %

Pomimo, że młodzież na co dzień ogląda influencerów, to nie od nich czerpie wiedzę finansową.

Dla nastolatków to rodzice (mama lub tata) są największymi autorytetami w zakresie wiedzy o finansach.

” Rodzice często nie zdają sobie sprawy z tego, jak duży wpływ mają na postawy swoich dzieci, również te związane z finansami. Nawet jeśli sami nie czują się ekspertami w tej dziedzinie, ich codzienne decyzje, sposób zarządzania domowym budżetem czy rozmowy o pieniądzu, są dla dzieci pierwszymi lekcjami ekonomii i zarządzania. Dzieci, a potem młodzież, uczą się właśnie w domu, jak traktować pieniądze, oszczędzać, wydawać czy inwestować. Niestety, sami rodzice mogą mieć wątpliwości co do swojej wiedzy w tym obszarze. To zrozumiałe, bo do tej pory w szkołach nie było edukacji finansowej, jak więc rodzic ma określić poziom swoich umiejętności? Istotną rolę odgrywa tu szkoła, która może uczyć odpowiednich nawyków związanych z finansami i wspierać w tym młodych każdego dnia.

Justyna Barańska

Ekspertka ds. komunikacji,
Porwani Przez Ekonomię,
mBank

„W przyszłym tygodniu idę zbierać borówki. Generalnie staram się dorabiać, bo fajnie mieć większą sumę w zanadrzu, kiedy chcę coś mieć – np. gitarę, na którą dałabym 500 zł i rodzice by mi dołożyli. Czuliiby, że mi zależy. To ma wtedy wartość.”

Natalia, 15 lat

Rodzicom jest tak trudno, bo wszystko jest płynne, więc nastolatki rozumieją, że warto nauczyć się „dobrze pływać”

CZTERY ZASADY EKONOMII DOBREGO PŁYWAKA

1

Trochę oszczędzam,
trochę zdobywam
nieregularnie

2

Mam pieniądze
z różnych źródeł
– w końcu
po to ma się
rodzinę

3

Maksymalizuję zyski
dzięki nieregularnym
wpływom, rodzice
i tak tego nie
kontrolują

4

Minimalizuję koszty
– zdarza mi się
pożyczać rodzicom
pieniądz na procent ;)

Każdy z nas stara się dbać o swoje finanse najlepiej jak potrafi. Nastolatki stosują wspomniane wyżej 4 sposoby. W mBanku wypracowaliśmy natomiast 6 zasad, dzięki którym chcemy wspierać naszych klientów w dbaniu o ich zdrowe finanse. Wspomniane zasady podpowiadają m. in. jak zadbać o bezpieczeństwo finansów w internecie, świadomie wydawać pieniądze czy budować poduszkę finansową i inwestować. Każda zasada ma przybliżyć naszym klientom świat finansów, który nie zawsze jest tak prosty i oczywisty, jak byśmy tego chcieli. Jako bank odpowiedzialny społecznie chcemy uczyć o zdrowych finansach także nastolatków, tak by jak najwcześniej nauczyli się budować dobre nawyki finansowe, które pozwolą im bardziej świadomie patrzeć na swoją finansową przyszłość.

”

Izabela Wesółowska
Menedżerka Wydziału ds. Inicjatyw Klientowskich,
mBank

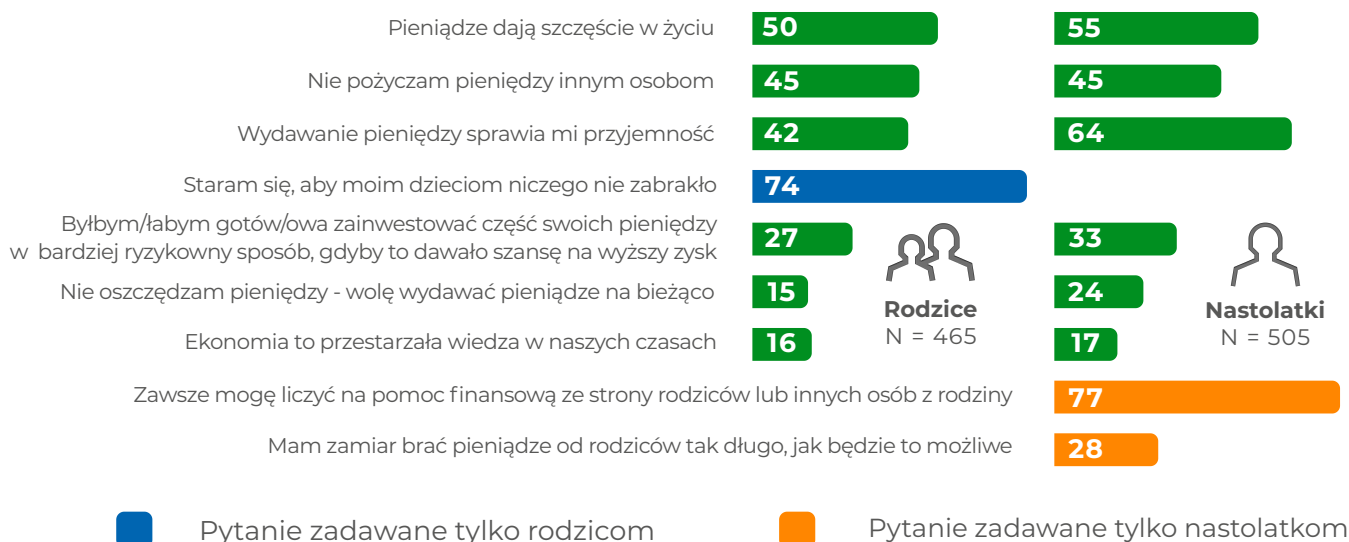
Pieniądze dają szczęście, ale ważniejsze jest wsparcie

Nastolatki mają dobre skojarzenia z pieniędzmi, czują też wsparcie swoich rodziców (77%), którzy starają się, aby niczego im nie zabrakło.

Na ile zgadzasz się z danym stwierdzeniem dotyczącym stosunku do pieniędzy?

Wykres przedstawia procent odpowiedzi rodziców i nastolatków dla top wskazań: "zdecydowanie się zgadzam" oraz "raczej się zgadzam" w pięciostopniowej skali.

Nastolatki nieco częściej zgadzały się ze stwierdzeniami, że pieniądze dają szczęście w życiu, wydawanie pieniędzy sprawia im przyjemność, a także twierdzili częściej, że byłoby gotowe zainwestować część swoich pieniędzy w bardziej ryzykowny sposób, gdyby to dawało szansę na wyższy zysk.

„Jak ma się pieniądze to można wszystko zmienić. Można polecieć gdzieś, odstresować się, poznać inne kultury. Poznać inne części świata. Sprawić prezenty dla rodziny i znajomych oraz sobie. Jeżeli miałbym pieniądze to mógłbym wszystko kupić. Pieniądze dają wiele.”

Krystian, 15 lat

22

Co chcą wiedzieć nastolatki, a czego chcą ich nauczyć rodzice?

▶ **NASTOLATKI CHCĄ
BYĆ SMARTNE**

▶ **RODZICE CHCĄ BY ICH
DZIECI BYŁY ROZSĄDNE**

PYTANIA O PIENIĄDZE

- ❓ Jak szybko zarobić dużo pieniędzy?
- ❓ Jak zarobić i się nie narobić?
- ❓ Jak pokazać skąd biorą się pieniądze?
- ❓ Jak nauczyć na czym polega "prawdziwa" praca i zarabianie pieniędzy?

PYTANIA O BUDOWANIE TOŻSAMOŚCI

- ❓ Jak przynależć do grupy z/bez pieniędzy?
- ❓ Jak zaistnieć w grupie/liczyć się w grupie z/bez pieniędzy?
- ❓ Jak szanować pieniądze/jak rozumieć/czuć wartość pieniądza?
- ❓ Jak chronić przed nadmiernym materializmem/konsumpcją?

PYTANIA O ZACHOWANIA

- ❓ Jak nie dać się nabrać/oszukać?
- ❓ Jak nie dać się wykorzystać/nadużyć?
- ❓ Jak zadbać o bezpieczeństwo (by nie dać się oszukać)?
- ❓ Jak nie ulegać pokusom/nie wydawać pieniędzy na byle co?

4. Segmentacja polskich nastolatków

Podzieliśmy polskich nastolatków na cztery unikalne grupy, które umieściliśmy na dwóch kluczowych osiach napięć finansowych.

Mają konkretny cel

EKSTRAWERTYCY

PASJONACI

Liczy się tu i teraz

ROZSĄDNI
Czy istnieje coś takiego jak rozsądne wydawanie pieniędzy?

Ważna jest przyszłość

HEDONIŚCI

Nie mają konkretnego celu

OSZCZĘDNI

Nie ma typu idealnego – bycie rozsądnym w podejściu do finansów to jak święty Graal albo niczym garnek ze złotymi monetami na skraju tęczycy. Ta typologia była dla nas ciekawym odkryciem, ponieważ widzimy w nich również postawy osób dorosłych. Zachęcamy do przyjrzenia się nie tylko postawom swoich dzieci, ale i swoim własnym – jesteśmy ogromnie ciekawe, czy rodzice są lustrem, czy krzywym zwierciadłem dla finansowych postaw dzieci.

Dorota Peretiatkowicz
socjolożki.pl

„W wakacje można się wzbogacić, ale wtedy traci się wakacje.”

Krystian, 14 lat

Ekstrawertycy

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ

- Zależy im na posiadaniu drogich i modnych rzeczy
- Lubią się pokazywać innym z tymi przedmiotami, chwają się nimi publicznie, mówią ile te rzeczy kosztowały
- W przypadku braku pieniędzy kupują repliki, ale udają, że posiadają drogie oryginały

RELACJA Z RODZICAMI

- Raczej pozytywna

PO CO IM PIENIĄDZE

- By cieszyć się z życia, muszą się wyróżniać

Pasjonaci

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ

- Umieją oszczędzać, odkładać pieniądze nawet kosztem wyrzeczeń
- Mają wymarzoną pasję, bez której nie wyobrażają sobie życia, a której realizacja wymaga drogiego/specjalistycznego sprzętu
- Spędzają dużo czasu na pogłębianiu wiedzy na temat sprzętu umożliwiającego realizację pasji

RELACJA Z RODZICAMI

- Pochwały i docenienie ze strony rodziców, zachęty do rozwoju, duma
- Wsparcie ze strony rodziców (także finansowe)
- Wspólne celebrowanie postępów i sukcesów dziecka

PO CO IM PIENIĄDZE

- By spełniać się przez swoje pasje potrzebują mieć sporo pieniędzy
- Pieniądze są im niezbędne do realizowania kolejnych celów, rozwijania się, stawiania sobie nowych wyzwań

Hedoniści

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ

- Są w stanie wydać każdą ilość pieniędzy sami nie wiedzą na co
- Kolejne próby powstrzymywania się przed wydawaniem /oszczędzania nie przynoszą efektów
- Stosują coraz bardziej skomplikowane sposoby na odcięcie sobie dostępu do pieniędzy
- Nie mają konkretnych marzeń czy celów, ale czerpią przyjemność z doraźnych, mniejszych zakupów i bieżącej konsumpcji

RELACJA Z RODZICAMI

- Krytyka ze strony rodziców
- Zaniepokojenie i zmartwienie rodziców, obawy, że dziecko nie da sobie rady w życiu, że będzie miało kłopoty finansowe
- Wzmoczona kontrola, niechęć rodziców do pozwolenia na samodzielność, brak zaufania

PO CO IM PIENIĄDZE

- Pieniądze nie mają dla nich żadnej wartości/są abstrakcją
- Wartość mają dopiero konsumowane dobra, bo są namacalne
- Dóbr jest nieskończenie wiele, otaczają ich z każdej strony, więc potrzebują nieskończenie wiele pieniędzy

Oszczędni

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ

- Właściwie prawie nie wydają pieniędzy, odkładają znakomitą większość tego, co otrzymują/zarobią
- Nie mają konkretnych celów czy marzeń na jakie odkładają, ale mają poczucie, że wydawanie na napoje czy słodycze albo drobne gadżety nie ma sensu
- Odkładają na wszelki wypadek, by mieć pieniądze, gdy pojawi się jakaś duża potrzeba/pragnienie zakupu czegoś konkretnego

RELACJA Z RODZICAMI

- Pochwały i docenienie ze strony rodziców, pozytywne oceny
- Otwartość, rozmowy o wartości przedmiotów, racjonalnych przesłankach do wydatków
- Wsparcie ze strony rodziców, rodzice "ze swoich" wydają na przyjemności bieżące, na które dziecko "nie chce tracić swoich oszczędności"

PO CO IM PIENIĄDZE

- Na wszelki wypadek nie trwonią pieniędzy – może obudzi się w nich jakaś pasja albo naprawdę czegoś zapragną, wtedy będą przygotowani

Rozsądni

– tacy wśród nastolatków
chyba nie istnieją

CHARAKTERYSTYKA ZACHOWAŃ

- Ta postawa to bardziej ideał, do którego chciałyby dążyć zarówno nastolatki jak i rodzice
- Ideałem jest znalezienie równowagi pomiędzy wydawaniem pieniędzy na większe, a więc droższe i odroczone w czasie cele, ale także dbanie o drobne, codzienne przyjemności, nieodmawianie sobie wszystkiego
- Ideałem jest priorytetyzowanie wydatków
- Ideałem jest wydawanie rozumiane jako inwestowanie w siebie

RELACJA Z RODZICAMI

- Docenienie i podziw rodziców dla tych, którzy posiadli tę trudną umiejętność

” Cytaty nastolatków

*„Ja nie mam konta oszczędnościowego,
ale trzymam pieniądze na zwykłym.
Część pieniędzy przelewam, część zostawiam
w papierku i w ten sposób zazwyczaj płacę.
Konto to moje miejsce stricte do oszczędzania.”*

Oliwia, 15 lat

*„Dobry deal to, kiedy czekasz na jakąś promocję,
bo wiesz, że wymarzona rzecz
będzie za jakiś czas przeceniona.
Nie kupujesz jej od razu za pełną cenę.”*

Igor, 14 lat

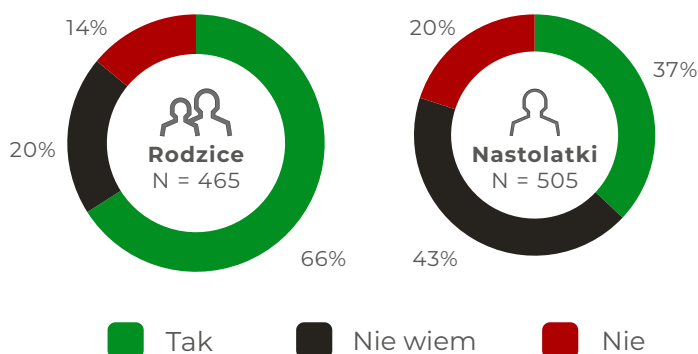
*„Ja, kiedy dostałam sporo pieniędzy
po urodzinach, poszłam na gofra z koleżanką
i musiałam sprawdzić, czy opłaca mi się
wydać 14 zł, bo tak było mi szkoda tych pieniędzy.
Sama się ograniczałam.”*

Hania, 15 lat

Nie tylko rodzice – co trzeci nastolatek martwi się o swoją finansową przyszłość

Czy martwisz się o swoją przyszłość finansową?

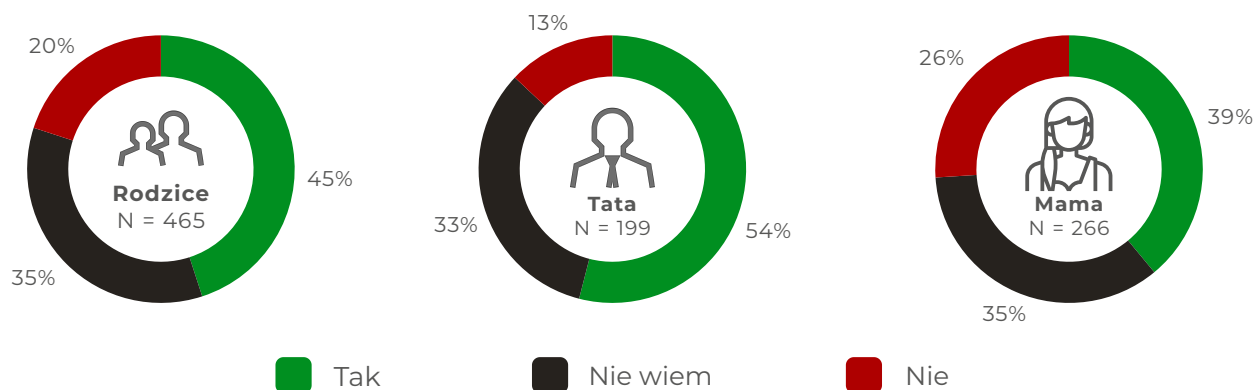

Aż **66%** rodziców wyraża obawy dotyczące swojej przyszłości finansowej, co może odzwierciedlać narastające niepokoje związane z sytuacją gospodarczą i możliwością utrzymania stabilności finansowej w przyszłości. Wynika to np. z dynamicznie zmieniającego się rynku pracy, rosnących kosztów życia.

Ojcowie mają większą wiarę w zapewnienie dobrego startu swojemu dziecku

Czy czujesz, że jesteś w stanie zapewnić dobry start życiowy swojemu dziecku?

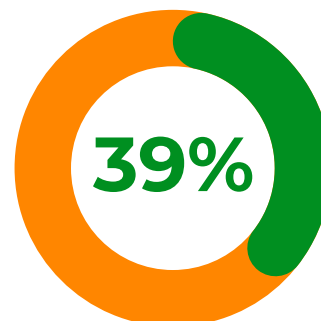
Ojcowie (**54%**) mają większą pewność co do swojej zdolności zapewnienia dobrego startu dziecku, co może wynikać z poczucia odpowiedzialności finansowej i tradycyjnych ról społecznych związanych z rolą głównego żywiciela rodziny.

4. Podsumowanie

NASTOLATKI

- ✓ Według nastolatków w blisko co drugim domu finansami zajmują się oboje **rodzice**, w ponad 1/4 same matki.
- ✓ Większość nastolatków deklaruje też, że rodzice dają im **swobodę** w zarządzaniu posiadanymi przez nich finansami.
- ✓ **39%** nastolatków deklaruje, że podejmowało **pracę zarobkową**. Najczęściej jest to pomoc w pracach domowych (częściej chłopcy) lub zwykła praca z pensją (zdecydowanie częściej starsze nastolatki).
- ✓ Młodsze nastolatki częściej pomagają sąsiadom, a dziewczyny częściej sprzedają samodzielnie wykonane rękodzieło.
- ✓ Nastolatki w zdecydowanej większości uważają, że **warto mieć konto w banku**.
- ✓ W kwestiach finansowych nastolatki najczęściej deklarują, że potrzebują pieniędzy. Na drugim miejscu jest **edukacja finansowa**.

Procent nastolatków, którzy wykonywali pracę zarobkową

77%

DEKLARUJE, ŻE ZAWSZE MOŻE LICZYĆ
NA POMOC FINANSOWĄ ZE STRONY
RODZICÓW LUB INNYCH OSÓB Z RODZINY

Podsumowanie

RODZICE

- ✓ Rodzice deklarują, że za wprowadzanie nastolatków w finanse powinni być odpowiedzialni rodzice i szkoła.
- ✓ Obecnie prowadzona w szkołach edukacja finansowa jest oceniona jako **niewystarczająca**.
- ✓ Rodzice starają się edukować finansowo swoje dziecko - najczęściej jest to nauka umiejętności **oszczędzania**, rozmowy o tym na co warto wydawać pieniądze.
- ✓ W co drugim domu nastolatek uczy się **zarządzania** otrzymując kieszonkowe.
- ✓ Rodzice w większości starają się dawać nastolatkowi swobodę w wydawaniu pieniędzy.
- ✓ Tylko 1/3 rodziców wprowadza nastolatki w wiedzę dotyczącą **swoich zarobków**.
- ✓ Zdecydowana większość nastolatków według swoich rodziców nie podejmuje żadnej pracy zarobkowej.
- ✓ Tylko niecała połowa rodziców (**45%**) uważa, że ma możliwość zapewnienia **dobrego startu** swojemu dziecku.

1/3

RODZICÓW MÓWI
NASTOLATKOM
O SWOICH ZAROBKACH

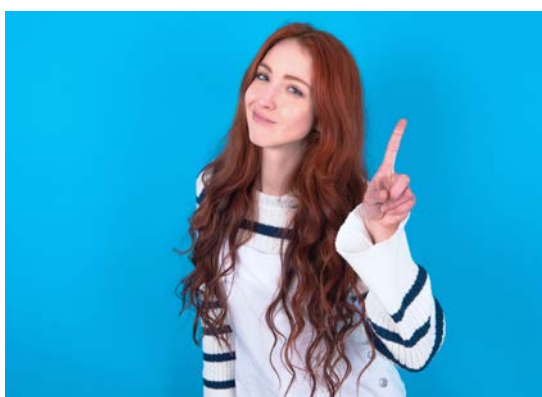
Nauka o pieniądzach to nie tylko nauka ekonomii, ale też wiedza o tym, jak kształtują się zachowania i budowa tożsamości

Uczenie komunikacji – zdrowej asertywności, czyli stawiania granic z poszanowaniem drugiej osoby, by pomóc np. ustalać transparentne i zrozumiałe warunki zatrudnienia, uczyć pewności siebie, by pytać o prawa i obowiązki pracownika, rozwiązywania konfliktów w sytuacjach nieporozumień z pracodawcą czy usługodawcą typu bank.

Uczenie dbałości o dobrostan fizyczny – ważności podstawowych życiowych potrzeb takich jak odpowiednią ilość snu, odpowiednie odżywianie, równowaga między wysiłkiem i wypoczynkiem, po to by pomóc młodym ludziom zapanować np. nad kompulsywnym kupowaniem, impulsywnym wydawaniem czy nerwicowym oszczędzaniem.

Uczenie dbałości o dobrostan psychiczny – podstawowych zasad i reguł psychologicznych, które kierują naszym życiem np. reguła wzajemności, stereotypy czy błędy poznawcze takie jak efekt aureoli czy reflektora, czy egotyzm atrybucyjny oraz technik wywierania wpływu jak np. stopa w drzwi czy drzwi w twarz w celu wspierania zdrowia psychicznego i zdrowego budowania poczucia wartości opartego nie tylko na ocenie innych.

” **EDUKACJA FINANSOWA
TO JEDEN Z KLUCZY
DO SUKCESU
W DOROSŁYM
ŻYCIU...**

Pięć wskazówek do tworzenia programu o ekonomii

1

Tak dla teorii związanej z codziennością nastolatków

Młodzież wkracza w świat pełen wyzwań, które mają bezpośredni wpływ na ich życie. Warto dostrzec, że ich zainteresowania i pytania o przyszłość są związane z praktycznymi aspektami ich życia. Nastolatki chcą zrozumieć, jak zarabiać pieniądze, oszczędzać i zarządzać swoim budżetem.

2

Definicje wsparte przykładami

Warto szukać sposobów, by definicje pojawiły się w kontekście rozmów z nastolatkami o ich codziennym życiu. Pojęcia ekonomiczne można naturalnie wprowadzić przez rozmowę o tym, jak młodzi nazywają pieniądze, które dostają od rodziców, czy jak je wydają.

3

Ekonomia w szerszym kontekście

Tak jak historia Polski jest wpleciona w historię świata, czy naukę geografii (np. zmiany klimatu), tak ekonomia łączy się z psychologią i życiem codziennym. To też nauka o: równowadze pomiędzy wydawaniem a oszczędzaniem, budowaniu poczucia własnej wartości i dbaniu o swój dobrostan psychiczny, by pomóc młodzieży zapanować np. nad impulsywnym wydawaniem.

4

Wiek ma znaczenie

Trzynastolatków raczej nie dotyczą pojęcia np. kwoty brutto i netto, ponieważ nie mają oni jeszcze doświadczeń związanych z zatrudnieniem. Bliższe są im tematy związane z kontrolą wydatków czy oszczędzaniem, które realnie mogą wprowadzić do swojej finansowej rzeczywistości. Z kolei starsze nastolatki, np. 16-latki, będą coraz bardziej zainteresowane tematami pracy, zatrudnienia i zarobków, ponieważ mogą już pracować.

5

Ciekawa forma przekazu

Warto uczyć nowoczesnie i korzystać z multimedii. Młodzi nie szukają wiedzy tylko w książkach, oglądają tiktoki, słuchają podcastów i oglądają filmy w internecie. Dobrze inspirować się jakościowymi formami edukacji, które przemawiają do młodzieży.

Edukacja finansowa to jeden z kluczy do sukcesu w dorosłym życiu. mBank, świadomy tej potrzeby, angażuje się w szeroko zakrojone działania edukacyjne. Naszym celem jest wyposażenie młodych ludzi w narzędzia niezbędne do skutecznego zarządzania swoimi finansami. Uczestniczymy już w projekcie Porwani Przez Ekonomię skierowanym głównie do uczniów szkół średnich. Naszą aspiracją jest dotarcie również do innych grup wiekowych – młodszych tj. uczniów podstawówki oraz tych starszych - studentów. Chcemy, aby wiedza o finansach była powszechnie dostępna i pozwalała podejmować świadome decyzje, unikać błędów i budować trwałą niezależność finansową.

”

Rafał Borkowski

Zastępca Dyrektora, Kierujący Wydziałem Marketingu dla Klientów Młodych, Masowych i Mikromarketingu mBank

Metodologia badania. Czyli jak to zrobiliśmy?

Odwiedziliśmy nastolatków i ich rodziców w ich domach. Przeprowadziliśmy **Wywiady Rodzinne**, które pozwoliły nam skonfrontować wiedzę finansową rodziców i ich dzieci. Wywiady rodzinne poprzedziliśmy trzydniowymi dzienniczkami na platformie online, by zdobyć wiedzę na temat źródeł informacji o finansach, autorytetów oraz dealów młodych.

Respondenci: rodzice i ich dzieci w wieku 13-16 lat

Technika: wywiady etnograficzne

N=16

Termin realizacji: czerwiec-lipiec 2024

Postanowiliśmy **Podealować z Ziomeczkami**, czyli porozmawiać z nastolatkami na temat ich deali finansowych – jak sobie radzą, gdy mają mniej kasy, jak oszczędzają i sprytnie zarządzają większą gotówką.

Respondenci: młodzież w wieku 15-16 lat

Technika: wywiady etnograficzne

N=4

Termin realizacji: lipiec 2024

Po zrealizowaniu części jakościowej, przeszliśmy do badania ilościowego. Przeprowadziliśmy **test wiedzy o finansach**. Pytaliśmy zarówno nastolatki, jak i rodziców o wiedzę na temat prawa pracy, ekonomii, funkcjonowania państwa, bankowości i inwestowania.

Respondenci: rodzice i młodzież w wieku 13-18 lat

Próba: ogólnopolska

Technika: CAWI

N=970

Termin realizacji: lipiec 2024

Sprawdziliśmy również, jak rodzice i dzieci podchodzą do finansów. Zapytaliśmy o ocenę własnej wiedzy finansowej, podejście do wydawania pieniędzy, konflikty na tle finansowym i **postawy wobec pieniędzy**.

Respondenci: Polki i Polacy w wieku 18-65 lat

Próba: ogólnopolska

Technika: CAWI

N=1002

Termin realizacji: lipiec 2024

Badanie wykonała agencja badawcza Interactive Research Center, na zlecenie mBank S. A.